

ØKONOMIPLAN 2017-2020 - ÅRSBUDSJETT 2017

Vedlegg:

1. Økonomiplan 2017-2020
2. Budsjett 2017 med følgende vedlegg:
  - a. Eiendomsskatt – lister over eiendommer som skal ha fritak
  - b. Kommunale gebyrer og betalingssatser

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

1. Konsekvensjustert økonomiplan 2017-2020
2. Utkast til sektorplaner 2017 med sektorenes innspill til drifts- og investeringstiltak
3. Diverse underlagsmaterieell fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Fylkesmannen i Oppland, Kommunenes sentralforbund m.v.
4. Notat som følge av spørsmål fra formannskapetets budsjettkonferanse 18.10.2016
5. Andre redegjørelser som er framlagt i prosessen

Sammendrag:

Kommunestyret vedtar balansert økonomiplan 2017 – 2019 og årsbudsjett for 2017 etter at formannskapetets innstilling har vært lagt ut til offentlig ettersyn i 14 dager.

Formannskapet innstiller økonomiplan 2017 – 2020 og årsbudsjett 2017. Det framlegges en balansert økonomiplan for fireårsperioden, basert på realiteten i kommunens økonomiske situasjon. Budsjett 2017 er basert på inntektsrammen for 2017 og politiske vedtak i 2016. Det framlegges et årsbudsjett med 0,7 % netto driftsresultat i 2017. Gjennomsnitt for 2018 – 2020 er 1,75 %, som tilsvarer statlige føringer. Sektorenes rammer er trange med overskridelser i 2016, det er derfor ikke lagt inn mange innsparingstiltak i sektorenes budsjett-rammer i 2017. Det foreslås en økning i eiendomsskatt på 1,5 promille fra 2017.

Driftsbudsjettet vedtas på sektornivå. Kommunestyret vedtar investeringsplaner for 2017 – 2020 med godkjenning av låneopptak for investeringer i 2017.

Saksutredning:

Det henvises til den samlede dokumentasjonen i økonomiplanen og årsbudsjettdokumentet, der det er gitt en analyse av kommunens økonomiske situasjon.

Økonomiplan 2017 – 2020

Dokumentet redegjør for rammebetingelser i planperioden og angir hovedtrekkene i den planlagte virksomheten i Øyer kommune kommende fire år. Handlingsdelen gir en verbal beskrivelse av prioriterte tiltak og aktiviteter, med tilhørende budsjett for fireårsperioden, fordelt på drift og investeringer. Resultatmål for 2017 konkretiserer de mål kommunen skal jobbe mot i kommende år, og danner grunnlag for de enkelte sektorplaner.

Som oppstart på arbeidet med økonomiplan og budsjett ble det i juni gjennomført gruppearbeid i kommunestyret der en tok utgangspunkt i målformuleringene i kommuneplanens samfunnsdel, og kom med innspill på konkrete tiltak og aktiviteter. Oppsummeringen av dette arbeidet ga følgende tre fokusområder:

- Innovasjon
- Tidlig innsats
- Møteplasser

De tre fokusområdene har vært førende for prioriterte tiltak og aktiviteter i økonomiplanen og tilhørende sektorplaner.

Årsbudsjett 2017

Kommunens midler til fordeling drift i 2017 er kr 281 mill. Dette er en økning på kr 21,4 mill fra 2016. Lønns- og prisvekst for 2017 er beregnet til kr 7,2 mill og kommunal deflator er 2,5 %. Det er i forslag til statsbudsjett lagt opp til en økt satsing knyttet til tidlig innsats i grunnskolen, rusfeltet, habilitering og rehabilitering og skolehelsetjenesten og helsestasjoner. I tillegg overføres tilskuddet til Frivillighetssentralen til kommunen. Samlet sett er handlingsrommet til kommunen i forbindelse med fremlagt statsbudsjett omtrent uforandret. Fra 2018 er det signalisert reduksjon i rammetilskuddet ved at Sør-Norgetilskuddet reduseres.

Renteutgifter er noe redusert på grunn av lavere budsjettert rentenivå enn forutsatt i gjeldende økonomiplan. Styringsrenta er per nå 0,5 %. Rådmannen har valgt å budsjettere med rente på 1,75 % for andelen lånegjeld med flytende rente i 2017 og 2018 og med 2 % i 2019 og 2020. Avdragsutgiftene er økt betydelig fra gjeldende økonomiplan for å komme opp på minimumsavdrag.

Investeringer i planperioden

Investeringsprogrammet for 2017 – 2020 omfatter både ordinære investeringer og investeringer på VA-området, som er selvfinansierende. Det foreslås begrensede nye ordinære investeringer i planperioden. Ny brannstasjon foreslås i 2017, tiltaket dekkes av husleieinntekter. Trodal trinn 2 er lagt inn i slutten av planperioden.

I investeringsplan for VA ligger det i planperioden inne investeringer i størrelsesorden kr 30-35 mill innenfor området til Områdeplan Øyer Sør (B2+H5-H6). Det foreslås at Øyer kommune forskutterer utbygging av hovedledningsnett i dette området, under forutsetning av at alle utbyggerne inngår avtale, samt stiller garanti, før infrastrukturutbyggingen starter.

Om kommunens økonomiske situasjon

Øyer kommunes økonomiske situasjon, med tanke på gjeldsnivå, fondsreserver og et aktivitetsnivå som ligger over driftsrammene, er ikke bærekraftig i planperioden og årene framover.

De viktigste årsakene til at kommunen er i denne situasjonen er:

- Betydelige investeringer i nye funksjonelle anlegg i flere sektorer. De nye anleggene er et positivt utgangspunkt for drift i årene framover, og for tjenestetilbudet til kommunens innbyggere. Imidlertid er gjeldsnivået svært høyt, og tilsvarende utviklingen i kapitalutgifter.
- Driftsmidler bundet i struktur. Eksempelvis er det i grunnskolen tre paralleller på alle 7 trinn, mens det samlede elevtallet tilsier to paralleller. Dette medfører høye driftsutgifter til grunnskole. Tilsvarende gjelder helsetjenesten, der en fordeling på to legekantor trekker opp driftsutgiftsnivået.
- Høyt antall m² i drift. Både Øyer helsehus, Vidarheim barnehage og kommunehuset på Tingberg er store anlegg med tanke på m² i drift. Det bør gjennomføres en analyse med sikte på å optimalisere arealbruken.

Av andre forhold som er av betydning for kommunens driftsutgifter er deltakelse i fellesenheter sammen med nabokommunene. Det bemerkes at det siden oppstart av fellesenheter er gjennomført betydelig effektivisering, og at særlig de eldste fellesenheter (økonomi, landbruk og skatt og innfordring), nå driftes på et minimumsnivå med tanke på utvikling av fagområdene. Kommunens eierskap er også et forhold av betydning, det må jevnlig vurderes hvorvidt fortsatt eierskap er hensiktsmessig.

Handlingsalternativ

Gjeldsnivået i kommunen er høyt og lånegjelda skal betjenes til den er nedbetalt. I økonomiplanperioden legges det opp til ytterligere låneopptak. Kapitalutgifter vil ligge i størrelsesorden 30 mill i årene framover, da kommunen må betale minimumsavdrag, samt at det er nødvendig å ta høyde for noe renteøkning i slutten av planperioden. For å skape økonomisk handlingsrom må det ses på andre utgiftsreduksjoner. Som omtalt kan dette være tjenesteområder som ligger høyt på grunn av struktur; grunnskole, legekantor og barnehage. Videre er omtalt arealeffektivisering av kommunale anlegg. Drift av fellesenheter bør være i fokus på samme måte som egen drift.

Andre handlingsalternativ er å øke inntektssida i budsjettet. Det ligger inne anslag på inntektsøkning som følge av innflytting i Trodal og økt innbyggertall i planperioden, men anslagene er usikre, og det må forventes tilsvarende økning på utgiftssida for å tilby kommunale tjenester til nye innbyggere. En annen mulig inntektsøkning er eiendomsskatt for bolig- og fritidseiendommer.

Kommunelovens § 46, pkt 3, fastslår i 1. punktum; «Årsbudsjettet skal være realistisk.» Om dette heter det i Overå og Bernt sin kommentarutgave; «Betydelige reduksjoner fra tidligere års bevilgninger og anvendelse må imidlertid kunne forklares ut fra hvilke tiltak kommunen akter å iverksette.» Rådmannen er opptatt av en nøktern, men realistisk budsjettering, både på innteks- og utgiftssida. Der tiltak må settes i verk skal disse være konkretisert og kalkulert. Det vises til budsjettokumentet og konkretisering av tiltak for å tilpasse seg budsjettammene på sektornivå. Disse tiltakene ligger til grunn for rådmannens budsjettinnstilling for 2017 og resten av planperioden.

Budsjettrammene som nå legges fram må ses i sammenheng med overføringsaken for 2016. Uten føringer omkring håndtering av merforbruk 2016 kan dette velte strategien og tiltaksplanene som nå legges for 2017. Rådmannen legger til grunn at overføringsordningen ligger fast og videreføres, men signaliserer at det for regnskapsåret 2016 må vurderes ikke å overføre merforbruk for sektor familie og inkludering og helse og omsorg.

Samtidig som den økonomiske situasjonen er anstrengt og krever fokus på budsjettstyring, understreker rådmannen at det likevel er nødvendig med fokus på fortsatt utvikling, innovasjon og nytenking. Dette er synliggjort i budsjettet gjennom tiltak som satsing på IKT-prosjekter og digitalisering, midler til X-games og Fakkelmannen. Sektorene har også synliggjort planlagt og pågående innovasjonsarbeid i budsjettdokumentet.

Saldering

Etter utarbeidelse av sektorvise tiltaksplaner for å tilpasse driften til foreslåtte budsjett-rammer gjenstår i størrelsesorden kr 10 mill uløst. Det er arbeidet videre med langsiktige tiltak for reduksjon av driftsutgifter, i hovedsak innen sektorene oppvekst, familie og inkludering og helse og omsorg. Det er skissert følgende tiltak som kan være aktuelle å utrede videre:

Sektor/tiltak	2017	2018	2019	2020
Oppvekst: Flytting av kretsgrenser 1.-7. trinn	2,5 mill	5 mill	5 mill	5 mill
Helse og omsorg: Fastlegestruktur og avtaleverk		1,5 mill	2 mill	2 mill
	2,5 mill	6,5 mill	7 mill	7 mill

Kommentarer til tiltakene

Ved å flytte kretsgrenser for elever som skal gå på Aurvoll sørover i kommunen vil en kunne redusere ei klasse på hvert av de sju trinnene. Dette gir 14 klasser i forhold til dagens 21. Det vil måtte styrkes noe pga. store klasser, men innsparingen vil uansett bli betydelig.

Det er mulig å redusere driftsutgiftsnivået i legetjenesten ved å se på mest mulig effektiv struktur, samt vurdere om kommunen skal ha private eller kommunale fastleger og evt. avtaleverk med private leger.

Alternativet til å gå videre med disse tiltakene for å redusere driftsutgifter, er å endre eie-domsskatt for boliger og fritidseiendommer i Øyer fra 3,5 til 5 promille. Dette utgjør kr 7,5 mill.

Rådmannens vurdering

Rådmannen vektlegger en bærekraftig økonomisk løsning for planperioden, noe som forutsetter konkretiserte og kalkulerte tiltak. Erfaring tilsier at dette er nødvendig for å lykkes med å tilpasse driften til reduserte budsjettrammer.

Tiltakslistene som framgår for de enkelte sektorer i budsjettdokumentet er krevende, men vurderes som realistiske å gjennomføre. For å løse gjenstående utfordringer på i underkant av kr 10 mill er vurdert strukturtiltak innenfor sektor oppvekst og sektor helse og omsorg. Begge tiltakene er rettet mot tjenesteområder der Øyer kommune drifter dyrt sammen-

lignet med andre kommuner ut fra KOSTRA-tall. Rådmannen mener at strukturtiltakene ikke er aktuelle på det nåværende tidspunkt.

Rådmannen foreslår dermed en økning av eiendomsskatten på 1,5 promille i 2017. Ved siden av budsjetttrimmer for sektorene, som er realistiske, gir dette en avsetning til netto driftsresultat på gjennomsnittlig 1,75 % de tre siste årene i planperioden.

Rådmannen ser flere risikofaktorer i forslaget. Det vil alltid være knyttet usikkerhet til sektorenes rammer, det samme gjelder nivået på gjeldsrentene. Økt grunnrenteskatt på kraftanlegg er beregnet til å gi en inntektssvikt for Øyer i størrelsesorden kr 1 mill i året, denne inntektssvikten er ikke lagt inn. Når det gjelder Trodalprosjektet er det usikkert hvordan dette vil slå ut både på rammetilskudd/skatteinntekter og på driftsutgiftene. Det er også usikkert hvorvidt salgsinntektene kommer inn i tide til å dekke avdragsutgiftene som etter hvert påløper for den delen av låneporteføljen som er knyttet til prosjektet.

Rådmannen signaliserer at konklusjonene i overføringssaken for 2016 må ses i sammenheng med de rammene som nå vedtas.

Rådmannens forslag til innstilling:

Investeringer

1. Investeringsplan 2017 – 2020
Kommunestyret godkjenner investeringsplan for 2017 – 2020
2. Kommunestyret godkjenner at Øyer kommune forskutterer utbygging av hovedledningsnett for områdene i Områdeplan Øyer Sør (B2 + H5-H6). Det forutsettes at alle aktuelle utbyggere inngår avtale, samt stiller garanti, før infrastrukturutbyggingen starter.
3. Finansiering av investeringer
Kommunestyret godkjenner opptak av investeringslån på inntil kr 19 mill, i tillegg til investeringslån VA på inntil kr 39 mill. Rådmannens gis fullmakt til å ta opp de budsjetterte lånene på gunstigst mulig vilkår. Fullmakten omfatter også godkjenning av rentevilkårene i hele lånets løpetid. Lånene avdras over 30 år.

Driftsbudsjettet med skatt og gebyrer

4. Økonomiplan 2017 – 2020 inkl. årsbudsjett 2017
Kommunestyret vedtar økonomiplan 2017 – 2020 inkl. årsbudsjett 2017.
5. Eiendomsskatt
For skatteåret 2017 skrives det ut eiendomsskatt på alle faste eiendommer i hele kommunen, jf. Eiendomsskatteloven § 2 og § 3 bokstav a. For skatteåret 2017 benyttes eiendomsskattetakstene med virkning fra 2007 jf. Eiendomsskatteloven § 8 A-3 (2) og KS-sak 27/16.

Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 7 promille. I medhold av eiendomsskatteloven § 12 a differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 5 promille.

Det benyttes ikke bunnfradrag for 2017, jf. Eiendomsskatteloven § 11 annet ledd.

Eiendommer som faller inn under eiendomsskatteloven § 7 a, b og c er fritatt fra eiendomsskatt. For eiendommer som faller inn under § 7 c er fritaksperiode 10 år, eller til kommunestyret endrer eller opphever fritaket. Kommunestyret godkjenner listene over eiendommer som skal ha fritak eller delvis fritak etter § 7 a.

Eiendomsskatten skal betales i fire terminer. Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter.

6. Kommunale gebyrer

Kommunestyret vedtar endringer i kommunale gebyrer og betalingssetser i samsvar med oppstilling i eget vedlegg.

Fullmakter gitt til rådmannen i budsjett

7. *Formidlingslån*

Rådmannen gis fullmakt til opptak av formidlingslån med inntil 10 millioner kroner i 2017.

8. *Stillingshjemler*

Kommunestyret gir rådmannen fullmakt til opprettelse/nedleggelse av stillingshjemler i samsvar med de budsjetttrammene kommunestyret vedtar.

9. *Kommunale satser sosialhjelp*

Ved endringer av statlige satser for utmåling av stønad til livsopphold gis rådmannen fullmakt til å foreta tilsvarende justeringer av de kommunale satsene.

10. *Kommunale satser hjemmehjelp*

Ved endringer av maksimalsatsene for betaling for hjemmehjelp for brukere med inntekt under 2G og betaling for korttids plass per døgn gis rådmannen fullmakt til å foreta tilsvarende justeringer av de kommunale betalingssetser.

11. *Flyktningetilskudd*

Rådmannen gis fullmakt til å disponere økt statstilskudd til flyktninger.

12. *Omfordeling mellom sektorer*

Rådmannen gis fullmakt til omfordeling av midler mellom sektor helse og omsorg og plan og utvikling knyttet til FDV-utgifter Øyer legekantor. Det rapporteres på dette i tertialrapportering 2017.

Annet

13. *Godtgjørelse*

Godtgjørelse til ordføreren settes til 90 % av stortingsrepresentantenes lønn.

14. *Overføringsordningen mellom regnskapsår*

Kommunestyret viderefører overføringsordningen. Virkningen fastsettes til 100 % både for mindreforbruk og merforbruk. Overføring av mindre- og merforbruk for regnskapsåret 2017 skjer i egen kommunestyresak etter godkjent regnskap.

15. *Søknad om statlige midler*

Formannskapet gis fullmakt til å behandle søknader om statlige midler på vegne av kommunen

16. *Sats for inntektsskatt*

Kommunestyret vedtar sats for inntektsskatt på 11,8 %. Dette tilsvarer maksimal-sats.

Utredningsarbeid

17. Det gjennomføres en analyse i 2017 med sikte på å effektivisere arealbruken i kommunale bygg.
18. Det gjennomføres et utredningsarbeid i 2017 for å se på behov og alternative løsninger vedrørende bofellesskap/boliger med tilrettelagte tjenester for personer med ulike bistandsbehov, med hensikt å ta dette inn i budsjett og investeringsplanen fra 2018.

Eli Eriksrud
Konstituert rådmann

Anne Hjelmstadstuen Jorde